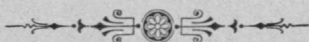

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorna urednika :

Dr. Makso Pirc in dr. Viktor Supan.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

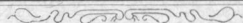
1893.

VSEBINA.

1. <i>Fr. Šuklje</i> : O reformi naših direktnih davkov	225
2. <i>Dr. Janko Pajk</i> : O naravstvenej obvezanosti (Dalje.)	231
3. O popravkih po tiskovnem zakonu (Konec.)	235
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo:	
a) Priti ad videndum jurare je dolžnost stranke. — Sodnik ex offo ne more zahtevati, da stori prisežnik pri določenem naroku prisego, ako je nasprotnik izostal	241
b) Pravno sredstvo pritožbe ničnosti proti razsodbi proglašenej v malotnem postopanju dopustno je v smislu §-a 78. št. 2. zakona z dne 27. aprila 1873, št. 66. drž. zak. tudi radi krajevne nepristojnosti malotnega sodišča	243
c) Zanimiva razsodba gledé obsega služnosti kolovoza	244
d) Prisežniku prisoditi je vsekako tudi troške intervencije njegovega odvetnika pri prisežnem naroku	248
Kazensko pravo:	
K razlagi §-a 199. <i>lit a</i>) kaz. zak. — Reservatio mentalis?	249
5. Književna poročila	253
6. Razne vesti	254
7. Pregled pravosodstva	255

O reformi naših direktnih davkov.

I.

Ako je državniku sploh držati se načela: „Quieta non movere“, treba mu to zlasti gledé uravnave neposrednih davkov. Kajti po svojem bistvu težé ti davki po neki stalnosti. Zlasti ona davčna kategorija, katera se odmeri po prinosu (Ertragssteuer) označena je s tem, da davek skuša, kolikor mogoče spremeniti se v realno breme ter na ta način otresti se davčnega svojega značaja. Vzemimo na pr. poslopje, podvrženo hišnemu davku! Ako pride na prodaj, smatra previden kupec dotični davek navadno za hipoteko, on računa ž njim, on ga kapitalizuje ter zmanjša skupilo za glavnični znesek, primeren davčnemu bremenu. Da govorimo s Schäfflejem, davek se amortizuje v takem slučaju. Vsled tega je davčno znižanje v enakih slučajih, koder se je posrečila amortizacija, nezasluženo darilo dotičnemu davkoplačevalcu, s kojim se oškodujejo ostali davkoplačevalci. Nečem dalje prodirati v znameniti ta davkoslovni problem, ali uže ta primer, kateri velja tudi nasprotno, kaže jasno, kako globoko sega davčna organizacija v gospodarsko življenje in kako pazno je postopati gledé sprememb davčne sisteme. Pred vsem o direktnem davku veljajo besede francoskega politika: „Rajši slab a star davek, nego dober a nov!“

Če se torej v naši državni polovici napenjamo uže trideset let, da predručimo ustroj direktnih davkov, mora prepričanje o neumestnosti sedanjega davčnega organizma globoko pač ukoreninjeno biti pri vseh političnih strankah. To istino konstatoval je tudi finančni minister Steinbach, zahvaljujoč se članom permanentnega davčnega odseka koncem letošnjega poletnega njih posvetovanja. Pač se nazori o tem, s čemur je nadomestiti sedanje davke, križajo in nasprotujejo, ali gledé tega, da je ko-

renita reforma direktnega davka postala neizogibna in neodložljiva, strinjajo se ter morajo se strinjati vsi misleči politiki.

In zakaj?

Tù trčnemo ob načelno vprašanje, po katerem merilu razdeliti je davek, da se ugotovi zahtevam pravičnosti in priličnosti? Zmagovito je dandanes prodrli princip, naj se davek razdeli po plačilni zmožnosti posameznega davkoplačevalca. Mnogo je v svojem časi bilo ugovorov proti temu načelu. Jeden najznamenitejših nemških teoretikov, prof. E. Nasse, izjavil se je v svojem odzivu na vprašanja, stavljena po Eisenachskemu shodu nemških narodnih ekonomov, še leta 1873. tako-le: „Die Steuer-*vertheilung nach der Steuerfähigkeit kann unseres Erachtens nicht als Richtungspunct bei der Umlegung öffentlicher Lasten dienen*“ (Die Personalbesteuerung, Gutachten auf Veranlassung der Eisenacher Versammlung, Leipzig 1873, pag. 3) — dandanes pa je teorija uže do dobrega ovrgla te pomisleke in tudi v praksi se na nje ne ozirajo več. Dokaz temu zlasti slovstvene razprave povodom najnovejše Miquelove davčne reforme na Pruskem. Znani nemški poslanec Enneccerus na pr. piše v ukovitem svojem spisu „Die Steuerreform in Staat und Gemeinde“ naravnost: „Die Bestimmung hat lediglich nach dem Massstabe der Leistungsfähigkeit des einzelnen Steuerpflichtigen zu erfolgen“ (pag. 16) in isto načelo se jasno proglašča v spomenici, s katero je pruska vlada poslanski zbornici predložila one davčne načrte, kateri so baš te dni postali zakoni. Uradni ta spis formuluje sledeči davčni aksijom: „Ein den Anforderungen der Gerechtigkeit und Billigkeit entsprechendes System der directen Staatssteuern lässt sich nur auf der Grundlage der persönlichen Leistungsfähigkeit aufbauen.“ (Denkschrift zu den dem Landtage vorgelegten Entwürfen der Steuerreformgesetze, pag. 13).

Plačilna zmožnost se pa razodeva pred vsem v čistem dohodku dotičnega davkoplačevalca. Poleg absolutne višine teh dohodkov se je ozirati še na to okoliščino, ali dohodek izvira zgolj iz dela dotičnega prejemnika, ali se je rodil brez posebnega prizadevanja prejemnikovega iz raznega glavnicega premoženja ali pa sta sodelovala pri njegovem izviru oba fak-

torja: delo in kapital? Primerno je torej, da se onemu več davčnega bremena navali, kojemu prihajajo večji čisti dohodki, toda upoštevati je pri tem, ali je ta dohodek — da rabimo tehnični izraz — fundiran ali nefundiran, t. j. ali je nastal iz kapitala ali zaslužka, oziroma iz obeh teh virov? Konečno je uvaževati še osebne razmere zmanjšajoče davčno zmožnost posameznega davkoplačevalca. Naravno je, da pri isti višini in isti kakovosti čistih dohodkov davčna sila vendar ni ista, če je davkoplačevalec samec ali če je oče mnogostevilne rodbine itd.

To bi morala biti naravna podstava umnega direktnega davka, a kako je pri nas v Avstriji? Čistega dohodka prav za prav nikjer ne obdačimo, tudi ne pri uradnikih — marveč sistema naših direktnih davkov sestavljena je skoraj izključno iz davkov zadevajočih prinos iz posameznega vira dohodkov, iz zemljišč, poslopij, obrtnih podjetij itd. Pri zemljišnem davku ne zadeva se istiniti dohodek, ki ga je imel posestnik od svojega posestva, temveč ne gledé na to, ali je letina bila dobra ali slaba, ne oziraje se na tržne cene poljskih pridelkov ter na obremenjenje dotičnega zemljišča in gospodarski položaj njegovega lastnika odmeri se davek po čistem katastralnem prinosu, kateri se je izračunal kar povprek za dolgih 15 let. Hišno-najemninski davek, odmerjen po istiniti najemščini, bliža se sicer bolj obdačenju čistega dohodka iz poslopij, ali tudi pri njem se dejansko prezirajo dolgovi, s kojimi je hiša obremenjena. Kajti določba ces. patenta z dne 10. okt. 1849, št. 412. drž. zak., vsled katere sme dolžnik od plačanih obrestij pet odstotkov odtegniti upniku na račun davka (točka 6.), nima nikakoršnega praktičnega pomena; očitvidno je, da se je dolžnik nasproti prevladajočemu upniku posluževati ne more. Torej tudi pri hišni najemarini se lahko pripetí, da veliko poslopje navzlic velikemu kosmatemu prinosu vendar bore malo zaleže zadolženemu lastniku, davek pa je isti, kakor da bi dotična pola zemljiščne knjige bila povsem deviška. Prinos se obdači i tú, a ne istinita davčna zmožnost! In kaj porečemo o našem silno surovem pridobninskem in o ž njim zverženem dohodninskem davku? Prvi je popolnoma zastarel, rodil se je v finančnih stiskah l. 1812. ter nikakor ne zamore več slediti velikanskemu obrtnemu razvoju zadnjih 80 let. Kar se pa tiče

tako zvane dohodarine, je ona po vsej svoji sedanji uredbi zopet le obdačenje nekega več ali manj fiktivnega prinosa, nikakor pa ne pravega čistega dohodka. Nesrečni § 20. ces. pat. z dne 29. okt. 1849, št. 439. drž. zak., in izvršitev njegova dovedla sta našo davčno prakso do tega, da v premnogih slučajih dohodninski davek ne znači drugega nego tretjinsko priklado k pridobninskemu davku, logično protislovje, katero jasno kaže, da v naši državi dosihmal o istiniti personalni dohodarini niti govoriti ne moremo!

A kaj sledi iz tega? Baš ker se v naši davčni sistemi nahajajo le davki na prinos, kateri je pa po svojem bistvu različen od čistega dohodka, izginila je pri nas primernost davčne razdelitve. Gorjé onemu, pri katerem pravi dohodek močno zastaja za fiktivnim prinosom: davčno breme, naloženo mu po državi, ga zmelje in ugonobi! In zopet obratno, tisti, čegar pravi dohodek preseza vidni prinos, prenizko je obdačen, navzlic večji plačilni zmožnosti uživa dejansk davčni privilegij. Vsaj imamo v naši državi velike bogatine, razpolagajoče z imetjem, katero broji na milijone, in vendar jim tudi najpremetenejši davčni nadzornik blizu ne pride, vsled tega ne, ker s sedanjimi okornimi prinosnimi davki njihovih dohodkov ugrabiti ne more!

Navzlic jasnim tem nedostatnostim avstrijske davčne sisteme bi se pa vendar še dalo shajati, da ne bi bila davčna mera naših direktnih davkov tako neprimerno visoka. Davek je produkt državnega razvoja, in zgodovinski razvoj ni bil lahek v našem cesarstvu, po geografični legi in zgodovinski tradiciji razpostavljenem vsem vihram in nezgodam evropskega kontingenta. Smelo trdim, da izvzemši ogersko polovico in mlado Italijo prebivalstvo nikjer ne zdihuje pod davčno butaro, katera bi se dala prisposodabljati avstrijskim direktnim davkom. Nečem se spuščati v analogije, jedna sama primera bodi mi dovoljena! Oglejmo si sosedno kraljestvo Prusko in njegovo davčno mero! Pri taki primeri gre še uvaževati, da je ljudstvo povprek na Pruskem mnogo imovitejše nego pri nas in vendar, koliko manj zahteva tam država od svojih davkoplačevalcev! Od zemljišča plačevati je na Pruskem 9.57 % katastralnega prinosa, pri nas 22.7 %, od poslopij 4 %, oziroma 2 % vžitne vrednosti („Nutzungswerth“ v zmislu pruskega zakona z dne 21. maja 1861. l.)

pri nas po odtegnenih vzdrževalnih troških $26\frac{2}{3}$ % najemščine, oziroma 20 %, od obrtnih podjetij na Pruskem k večjemu 1 %, pri nas, ker treba pridobninskemu davku še prištevati dohodninski, mnogo večji odstotek. O zakoniti davčni meri, katera pri dohodarini znaša 5 % v rednem in ravno toliko v izrednem znesku, vsega skupaj torej 10 % kosmatega prinosa (izvzemši one davkoplačevalce, katerih davčna dolžnost 30 gld. ne presega in pri katerih se ekstraordinarij računa le z $\frac{7}{10}$ rednega zneska) — niti govoril ne bodem. Vsaj se ogromna ta davčna mera zahteva le od podjetij, katera so primorana, da javni račun polagajo o svojem poslovanji, torej v prvi vrsti od delniških društev. Ali tudi gledé privatnih davkoplačevalcev, podvrženih pridobnini in dohodarini presumeje finančna uprava, da znaša njih istinito davčno breme povprek 3858 %. (Motivenbericht zu 380 der Beilagen, XI. Session 1892, pag. 121. in dalje) Držimo se tega sigurno ne pretiranega računa, tudi iz njega je razvideti, da je pri nas obrtniku plačati skoraj štirikrat toliko kakor njegovemu tekmeču onstran črnobelih mejnikov!

Pa še nekaj drugega jemati je v poštev, in sicer baš pri pridobninskem in dohodninskem davku. Koliko ginljivih pretresujočih pritožeb bilo je slišati tekom zadnjih let o krutosti davčne uprave, o grabežljivosti davčnih nadzornikov! Po pravici jadikovali so prizadeti davkoplačevalci, da država prevelik delež zahteva iz njihovega zasebnega gospodarstva, preklinjali so nagajivega nadzornika, rotili svoje poslance, naj jih rešijo davčnega trinoga — in nihče pomislil ni, da je jasna beseda pravokrepnega zakona še mnogo hujša od najstrožje prakse ter da odmerjujoči organi formalnega zakona nikakor kršili niso! V zakonu in njegovi pretirani davčni meri tičí napaka! Zakon veleva, da mora davkoplačevalec, podvržen dohodninskemu davku državi odšteti skupaj 10% svojega dohodka, ne odštevši obrestij za dolgove, potrebnih odpisov itd., — kateri obrtnik zmore tako davčno breme, zlasti če pomislimo, da se breme skoraj podvoji po raznih deželnih, okrajnih in občinskih prikladah, naloženih na svoto državnega davka! Pri najboljši volji ni moč pomagati davkoplačevalcem, dokler i najkrutejša praksa zaostaja za suhoparno besedo postave. Avstrijska obrtnija uničena je — z malimi izjemami — v istem hipu, v kojem zaukaže finančni mi-

nister podrejenim svojim organom, doslovno izvajati zakon. In zastonj bi bila vsaka pritožba na upravno sodišče, kajti ono je vezano na zakon in dokler se ta ne prelomi, nedotakljiva je vršitev njegova. V tem nezdravem položaji smo, da moremo shajati z zakonom le vsled tega, ker se ne izvršuje, ker ga olajšuje in popravlja vsakdanja praksa. Ali ta korektiv se spreminja z dne do dne, zavisen je od premnogih različnih faktorjev — evidentno protislovje proti značaju pravne države, katero moramo vendar zahtevati vsi brez razločka!

In k vsemu temu še birokratični ustroj, kateri prevladuje v organizmu naših direktnih davkov in njihove priredbe in pri-sojitve! Res, da skušnje, ki smo jih imeli s cenilnimi komisijami zemljišnega davka, niso bile posebno vabljive. Znam tudi, da je vprašanje, ali davke prirediti birokratičnim ali komisijonalnim potom, vedno še kontroverzno v finančni vedi ter da je novodobno zakonodavstvo na pr. v Švici odločilo se za bolj birokratični način — navzlic vsemu temu smatram sedanji ustroj zlasti pridobninskega in dohodninskega davka, pri kojem je davkoplačevalec z zvezanimi rokami izročen „à la merci“ vsemogočnega davčnega nadzornika, za veliko nedostatnost. Finančnega ministerstva ukaz z dne 13. nov. 1850, št. 445. drž. zak., tolmačil je § 25. ces. patenta o dohodninskem davku tako, da so tako zvani „zaupni možje“ — večjidel pravi lucus a non lucendo — postali slepe marijonete v oblastnih rokah davčne gosposke. Davkoplačevalec besede nima pri davčni priredbi in razdelitvi, pod temi razmerami trpi davčna moralnost, na mesto pravičnosti in primernosti stopila je samovoljnost z jedne, neodkritost in pohuljenost z druge strani!

Sklenimo torej bilanco sedanjega zakonodavnega položaja! Naši direktni davki urejeni so tako, da prezirajo istinito merilo davčne razdelitve, dejansko plačilno zmožnost posameznih davkoplačevalcev. Oklenivši se golega prinosa preobremenjajo jedno kategorijo ceniztov, dočim se jim uteguje druga, do katere ne morejo. Previsoka davčna mera sili davkoplačevalca, da prikriva svojo davčno silo, davčna moralnost zanemarjena je v naši državi, in ravno najvestnejši in najrazsodnejši davčni organi postopajo vedoma proti zakonu, baš ker le predobro čutijo, da so taki zakoni povsem neizvršni. Sistema, skozi in skozi marastična,

gnjila ter tem bolj škodljiva, ker se na to strohnelo podstavo naslanja poleg državnega tudi gospodarstvo vseh avtonomnih korporacij: dežel in okrajev, občin in trgovinskih zbornic!

A kaj sledi iz teh premis? Po mojem mnenji neizogibna nujna potreba, da korenito predrugačimo uravnavo direktnih davkov ter ž njimi vred državno in avtonomno gospodarstvo. Tega prepričanja mora prešinjen biti v prvi vrsti oni, kojemu je narodna volja izročila čast, da v javnih zastopih brani koristi in pravice prebivalstva. Slab poslanec, kateri se te dolžnosti ne zaveda ali kateri z malodušnim jadikovanjem dragoceni čas trati, mesto da bi se poprijel prepotrebnega dela!

In prilika za tako delavnost ponuja se baš sedaj Finančni minister izročil je uže pred poldrugim letom poslanski zbornici obširne načrte novih davčnih zakonov. Zbornica odstopila jih je v pretres davčnemu odseku, kateri je bil letos proglašen permanentnim. Skušal bodem, povedati svoje mnenje o vladnih predlogah ter o dosedanjih ukrepih davčnega odseka in njegovih pododsekov. Predstoječe vrstice, namenjene sedanjemu položaju, prolog naj bodejo kasnejšim izpeljavam, kajti kdor hoče pravilno ocenjati novo predložene zakonske načrte, ozirati se mora pred vsem na pravni položaj, ustvarjen po obstoječih zakonih ter na posledice, iz njih izvirajoče!

(Dalje prihodnjič.)

Fr. Šuklje.

O naravstvenej obvezanosti.

Piše dr. Janko Pajk.

VI.

Človeška svoboda nagib k obvezanosti.

(Konec.)

Iz rečenega sledí, da si z naravstveno svobodo nimamo misliti drugega nego samodoločbo volje po zakonih prirode, kateri so tudi zakoni človeškega duha. To samodo-

ločbo imenujejo naravstveniki odločbo (determinacijo), po kateri dela sobstvo nezmotljivo po vnanjih vplivih in lastnih počutkih samó po svojem razumu. Njemu nasproti stoji neodločba (indeterminacija), t. j. sodba in dejanje po vsakršnih nagibih, nagnenjih, počutkih in pomišljenjih, brez vse in vsake meje svobodnosti. Po nauku odločbe (determinizma) je človek v svojem mišljenji in delovanji navezan na gotove prirodne in naravne meje, katerih ne more preskočiti; po nauku neodločbe (indeterminizma) ne zna človeška svoboda v dejanji nobenih mej, nego je popolnoma samovlastna (absolutna), da sme storiti, kar se jej ljubi. V prirodoslovnem pomenu svobode ni nikake neomejenosti, pa tudi v dušeslovnem oziru človek ni neomejen, niti celó v hotenji; človek kot končna stvar, stoječa sredi posredstva, je temveč trdno privezana na zakone in slučaje posredstva. Da tudi v naravstvenem oziru ni samosvoje svobodnosti, ampak da je človek navezan, pokazali smo uže preje. Samó nemška domnevnost (idejalizem) domišljuje si človeka popolnoma svobodnega. Takó tudi še Kant. Kant-ovo naravstvo je osnovano na načelo neodločbenosti ali „indeterminizma“, katerega imena sicer ne rabi. Njemu velja „volja“ za popolnoma „svojevlastno“ (avtonomno); svoboda dejanja ne vidi se mu privezana na nijeden čas, na nijedne okolnosti, na nijedno vrsto ali nasledstvo, celó ne na zvezo dušnih dogodkov mej seboj, nego sobstvo (subjekt) mu začina „vso vrsto (poredje) svojega bitja z vsakim dejanjem vnovič, torej od početka“¹⁾ To je posledica njegovega „domnevnega“ (idejalnega) nagledovanja dušnih dogodkov! — Vendar čutil pa je tudi Kant slabe posledice svojega nauka, po kojem bi uživala duša neko „razuzdanost“; trdéch, da dela vendarle človek v naravstvu ozirajoč se na néko „najvišje dobro“, torej se daje določevati vendar le po nekem „predmetu“ (objektu) v svojem dejanji!²⁾ Zato si je Kant izmislil svoj velewnik ali „imperativ“ in pa svoj „ti moraš déjati“, mesto da bi prosto priznal omejenost človeške svobode! — Ta pomankljaj Kant-ovega naravstva zapazil je Schopenhauer, kateri postavlja „vsvesvetovno voljo“ na

¹⁾ Kritik der praktischen Vernunft, str. 114. in 117.).

²⁾ Prim. isto delo, str. 172. in 173.

mesto samovlastne Kantove laži — volje¹⁾ A tudi Schopenhauerjevo podjarmljenje človeške volje seza predaleč ter uničuje naravstveno obvezanost; ako sem žrtva svojega posredstva — kakor sodi Schopenhauer —, potem tudi nisem več odgovoren, nisem več zámeren! Iz te zadrege pomaga nauk o razvoju. Naravstvena načela, katera se sestavljajo iz človeške razsodnosti in iz naukov crpljenih iz dejanskih posledic, vidna so iz človeškega značaja, značaj pa je nasledstvo vsega duševnega in naravstvenega razvoja človeškega; v značaji združujeta se namreč duševna prošlost in vtis posredstva. A ker je s pojmom „razvoja“ združen tudi pojem „različnosti“ (varijacije) — brez različnosti bi zastajalo vse telesno in duševno življenje —, zato ne vplivajo prejšnja dejanja pri človeku popolnoma na sledeča. Namesto nuje ali potrebnosti seza vmes človeški po izkušnjah razbistreni razum. In tu leži „svoboda“ človeška; tu tudi leži „obvezanost“ njegova! — Naj se primerjata značaj „odločenca“ (determinista) in „neodločenca“ (indeterminista)! Dušno stanje prvega podobno je ravnovesju pripravne ladje, katera o burji koleba, a ravnotežja ne izgubiva; dušno stanje neodločenca podobno je slabo napravljenej ladji, katera tudi pri tišini koleba in se pri prvi burji prevrača. Trdna načela so dobri krmarji v življenji človeškem.

Ali je pri načelu predodločbe (predestinacije) možna obvezanost? — Tako odločenost trdé bogoslovci, po katerih nauku je usoda človeška od početka določena. — Pri tem načelu je človek stroj, a volja njegova ni več njemu lastna, nego nekemu zunaj njega stojéčemu, višemu činitelju. — Isto veljá o tvarnem (materijalističnem) naziranji svetá, po katerem je človek popolnoma odvisen od svetovnega ustrojstva. Odgovornost in obvezanost pa tudi tu ne ponehata; vsaj v čuvstvenem ali estetičnem oziru pogledovalcu vselej ostane to, kar je naravstveno, bodisi zlo, bodisi blágo, neugodno ali pa ugodno, po kojem vtisu dejanja presoja; sobstvena obvezanost pri pomankanji naravstvenega čuvstva se ve poneha. Zato „materijalizem“ ne poznava osobne obvezanosti,

Samodoločba k zlemu ali dobremu omejena je torej po razumu, volji, pa včasih tudi po okolnostih. Jedina volja še ne

¹⁾ Die Welt als Wille.

zadostuje, da se je naravstveno; to uči vsakdanje izkustvo.¹⁾ Zató je kriv nauk Sokratov in vseh njegovih naslednikov, ki tirjajo samó razum za naravstvenost; potem bojda človek ne more zgrešiti pravega dejanja. Aristotel pripomnil je dobro, da je treba tudi navoda in vaje k dobremu. Tudi pri najjasnejšem razumu zabrede človek prav lahko v nasprotno temu, kar ima za blago. Naj se pomisli, kakó mogočen je vpliv posredstva! Opačna vzgoja, polovičen pouk, prirojena lenost v mišljenji, krivi svétniki, včasih popustljivi predstojniki, lahkomiselni in razuzdani nagledi dotičnih dob časa, razvade kraja in določenega društva, včasih celó javne izpodbude in podražbe brezvestnih in v glavi razgretih vodij ljudstva, krivi narodni nazori, včasih povsem opačni naravstveni nauki in sto raznih okolnostij človeške družbe so prav silovite in mogo prav lahko plitve glave, neuke ljudi, celé stáliše in po celé narode okužiti v nenaravstvenem oziru. A zavedenci in popačenci niso nezamérni ali celó nedolžni; čemu pa niso okoristili darove svoje narave in glas svojega razuma? Čemu udajali so se slepo oblasti pohujšljivcev? Zakaj se niso potrudili, predavane jim nauke izkušati, pretehtavati in se jim ustavljati? — Ko bi se hotelo prezirati in odpuščati prestopke zavedencev, kje bi bila potem meja mej krivdo in nekrivdo, mej zamérnostjo in nezamérnostjo? Potem bi vsi ljudje brez vse razlike bili nedolžni in nekrivi!

Oni dobrohotniki, ki hoté vsako krivdo odpuščati in celó zagovarjati — češ, takó slaba je narava človeška! — so skriti nasprotniki naravstva. Ni res, da vsak gladnež mora krasti, in ni res, da vsak potrebnež mora bližnjika opleniti! Izkušnja nas uči prav nasprotnega. Da, tolmačiti se dadó največi prestopki in najhujša zločinstva, a samó zategadelj ne še tudi oproščati ali pa celó zagovarjati! —

(Dalje prihodnjič.)

¹⁾ V dosedanjih člankih popraviti naj se blagovoli „izkustvo“ za „izkuvstvo“.

O popravkih po tiskovnem zakonu.

(Konec.)

Gledé na omenjeni razloček hočemo le opomniti na pravice, oziroma dolžnosti zasebnega tožitelja, zajamčene po §-ih 46. odst. 3. k. p. r. in 530. k. z.

O tem, da je napominani prestopok takrat, kadar toži zasebna oseba, prištevati privatnim deliktom, ni pač nobenega dvoma.¹⁾

Drugače pa je takrat, kedar toži državno pravdníštvo. V tem slučaju prezira se v praksi večkrat dvojna lastnost, v koji more nastopiti javni tožitelj in se smatra tudi slučajje §-a 46. k. p. r. zadnji odst. slučaju javne obtožbe. To zgodi se posebno rado takrat, kadar toži državno pravdníštvo v imenu oblasti.²⁾ V prvi vrsti poudarjati moramo torej, da se ne sme nikakor identifikovati prestopke po §-u 21. tisk. zak., kateri so se zakrivili s tem, da se ni vsprejel uradni popravek „z oficijalnimi delikti.“ Ako se brani vsprejeti uradni popravek, je to marveč redoma le privatni delikt in se ima preganjati potom zasebne obtožbe.

Jasno razvidi se to iz preje navedenega določila pravosodnega ministerstva z dne 16. novembra 1881, št. 18 526. Po njem ima obtožbo zaradi napominanega prestopka le takrat zastopati javni tožitelj, ako so vpleteni v učin tega prestopka tudi javni oziri. —

¹⁾ Mit Just. Min. Erlass vom 16. November 1881, Z. 18.526, wurde in einem speziellen Falle ausgesprochen, dass die Verfolgung der Uebertretung, des § 21. P. G. insofern sich die grundlose Weigerung des Redakteurs nicht auf die Aufnahme einer ämtlichen Berichtigung bezieht, der Privatklage überlassen sei, für welche gemäss § 46. St. P. O. einzutreten sich der Staatsanwalt nur dann bestimmt erachten sollte, wenn dabei auch öffentliches Interesse in Frage steht.

²⁾ Opomniti je, da je v zbirki avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, I. zv. v prejšnji opombi navedeni citat pomankljivo naveden. Izpuščena sta namreč dva zadnja stavka in s tem zadobi cel citat pomen, kakor bi se moral v §-u 21. (in ne v §-u 22.) označeni prestopok, ako zadeva branitev urednika sprejetev kakega uradnega popravka, preganjati potom javne obtožbe.

Izrecno opomniti moramo pa, da v predstojećem slučaju državno pravdníštvo le zastopa dotično oblastvo, koje je zahtevalo uradni popravek temeljem §-a 46. zadnji odst. in da se ne sme tega zastopstva nikakor zamenjati z javno (oficijalno) obtožbo.¹⁾

V navedenem slučaju ostane dotično oblastvo kot juridična oseba vkljub zastopstvu državnega pravdníštva dominus litis jednako z vsako drugo zasebno osebo.

Slednjič omeniti je še one redkejše slućaje, pri kojih zakrivi odgovorni urednik z branitvijo vsprejetve uradnega popravka javni delikt. Pogoj za nje je, kakor se razvidi tudi uže iz navedenega izreka pravosodnega ministerstva, da popravlja oblastvo iz izključljivo javnih ozirov.²⁾ K tej oficijalni obtožbi odloćilo se bode državno pravdníštvo vsled naznanila dotičnega javnega oblastva takrat, kadar je vsebina spisa, kojega uradni popravek se noće vsprejeti, takšna, da bi bilo moralo državno pravdníštvo zapleniti uže prvotno pri cenzuri dotično perijodićno tiskovino zaradi njene kaznive vsebine, oziroma iz lastnega nagiba uradoma popraviti dotične trditve, će bi mu bile razmere uže takrat natanćneje znane.

Prestopek §-a 41. tisk. zak. znaći se torej ali privatnim ali oficijalnim deliktom, oficijalnim pa samo takrat, kadar popravlja oblastvo iz izključljivo javnih ozirov. Vendar more prevzeti državno pravdníštvo zastopstvo javnega oblastva tudi takrat, kadar so z zasebnimi oziri oblastva združeni tudi javni oziri.

Ako se odgovorni urednik ni odzval zahtevi §-a 19. tisk. zakona, moral bode popravljalatelj iskati ugotovljenja svoje pravice potom tožbe.

¹⁾ Člen V. zakona z dne 17. decembra 1862, št. 8. drž. zak. ex 1863, 3. odst. in rabsodba kasacijskega sodišća z dne 27. septembra 1886, št. 3861: „Ako se v tretjem odstavku člena V. omenjene razžalitve znaćijo samó za prestopek, postopati je le na zasebno tožbo; državni pravdnik more le v smislu §-a 46. k. p. r. prevzeti zastopanje razžaljenega.“

²⁾ V prvem odstavku člena II. zak. z dne 17. decembra 1862, št. 8. d. z. ex 1863 oznaćena kazniva dejanja niso predmet zasebne obtožbe v smislu §-a 46. kaz. pr. r.; ako odkloni državni pravdnik preganjanje, moće je daljnje postopanje le v smislu §-a 48. k. p. r. (Raz. kas. sodišća z dne 19. junija 1886, št. 4467.).

Kompetentno je po smislu §-ov 51. in 485. k. p. r. ono okrajno sodišče, v kojega okraji se je prestopok storil.¹⁾

Sodnik razsoditi mora brez odloga, ako mogoče v 24 urah.²⁾ Pri razsoji mu je gledati le na to, je li bil dolžan odgovorni urednik v smislu navedenih določil §-a 19 tisk. zak. vsprejeti predležeči popravek ali ne? Ako mora potrditi to vprašanje, potem mora tudi obtoženca zaradi prestopka po §-u 21. tisk. zak. kaznovati.

Gledé izraza „neosnovana branitev“ pravi pa Liszt³⁾ ravnaoč se strogo po načelu, brez krivde ni kazni, da se mora razumeti v subjektivnem smislu.

To mnenje se pa ne vidi pravo in zdi se gledé na § 21. tisk. zak. Lisztov trud, da bi prepričal čitatelje o vmestnosti svoje trditve, popolnoma nepotrebnim.

O tem, da se moramo de „lege ferenda“ držati strogo načela „brez krivde ni kazni“, zlagamo se popolnoma z Lisztom. Tudi o tem, jeli to načelo de „lege lata“ dosledno in brezizjemno izvedeno, ne bomo natančneje preiskovali.⁴⁾ Omeniti pa je, da

¹⁾ Liszt, str. 185.; § 486. k. p. r. Torej je kompetentno ono sodišče, kjer se list tiska oziroma izdaja. —

²⁾ V popravljalnem postopanju ni zavezan sodnik na rok 24 ur §-a 455. k. p. r. (Razsodba vzklicnega sodišča z dne 10. decembra 1888, št. 2289. Gr. št. 97.).

³⁾ Str. 183.: „Der Wortlaut des Gesetzes kann zu Zweifeln darüber Anlass geben, ob das Wort „grundlose Weigerung“ im objektiven oder subjektiven Sinne aufzufassen sei. Im ersteren Falle würde die Weigerung nur dann als berechtigt erscheinen, wenn objektiv, nach der Ansicht des erkennenden Richters, ein stichhaltiger Grund zu derselben vorlag; nach der entgegengesetzten Auffassung wäre die Strafe auch dann ausgeschlossen, wenn der Redakteur bona fide einen objektiv nicht vorliegenden Grund als vorliegend angenommen hat, seine Weigerung für begründet hielt, während sie objektiv betrachtet nicht ist. Letztere Auslegung ist die richtige. Es muss demnach zu der objektiv vorliegenden Verpflichtung des Redakteurs noch ein weiteres hinzukommen, um seine Weigerung als strafbar erscheinen zu lassen: Die mala fides.“

⁴⁾ De lege lata se nam ne vidi opravičena Lisztova trditev gledé prestopkov čisto policijskih predpisov (§-i 233., 238., 320. in sledeči, 338. 428 k. z.). Herbst, str. 11., II. del: „Bei polizeilichen Vorschriften handelt es sich darum, einer Gefahr schlechthin vorzubeugen; die ihnen zuwiderlaufenden Handlungen oder Unterlassungen sind daher an sich strafbar, wenn gleich dabei keine böse Absicht obwaltete.“

prizna Liszt indirektno in nehoté ravno pri §-u 21. tisk. zak., da je mogoča obsodba tudi brez dokaza „hudobnega namena“. Zagovarjajoč svoje mnenje, da brez krivde ni kazni, pravi Liszt¹⁾ spotikajoč se ob določbo §-a 238. k. z., ki se glasi: „Že dejanje zoper prepoved doprinešeno, ali opuščenje zoper zapoved je pregrešek ali prestop, da si ni bilo pri tem hudobnega namena, in iz njega ni nastopila škoda ali kvar“ — da se je s tem določilom izrekel le dokaz hudobnega namena in ne tudi krivde sploh brezpotrebno. Z izrazom „krivda“ razume pa Liszt²⁾: „dolus“ ali „culpa“. Če primerjamo z navedenim daljnjo Lisztovo³⁾ trditev, da se more odgovorni urednik zaradi prestopa po §-u 21. tisk. zak. le takrat kaznovati, kadar se je dolozno branil vsprejeti popravek in če se dalje uvažuje, da je pri tem prestopku „culpa“ izključena,⁴⁾ sklepati moramo dosledno, da je z ozirom na besedilo §-a 238. k. z. pri navedenem prestopku dokaz hudobnega namena nepotreben.

Sicer je pa celo vprašanje oziroma razmotrivanje, kar se tiče praktičnega pomena, le „de lana caprina“.

Izpregovorili smo samo zaradi tega o njem, ker nam je napravila Lisztova trditev vtis, kakor da bi se moralo izvajati iz besedice „neosnovana“ branitev, da je polagal zakonodavec ž njo na subjektivni moment izvanredno veliko važnost.

Po našem mnenji ni napravil tukaj zakonodavec ne le nikake izjeme, marveč je rabil izraz „neosnovana“ branitev popolnoma v navedenem objektivnem smislu.

Vkljub navedeni trditvi vjemamo se pa popolnoma s tem, da mora biti odgovorni urednik z ozirom na občna določila

¹⁾ Str. 184.: „Ohne Verschulden ist eine Verurtheilung undenkbar.“ Str. 252.: „Ohne Verschulden gibt es kein Unrecht.“

²⁾ Str. 252.: „Neben den beiden Arten dolus und culpa gibt es keine dritte.“

³⁾ Str. 319.: „Nach der Natur der Sache, wie nach dem Wortlaute des Gesetzes („grundlos“) tritt die Strafe nur bei doloser Begehung ein.“ Str. 321.: „Nur der verantwortliche Redakteur haftet, und auch dieser nur wegen doloser Weigerung.“

⁴⁾ Dolozno dejanje se stinja popolnoma z namenom storilca; pri kulpozem dejanji mora pa dejanje prekoračiti (presehati) storilčev namen. Tega ne moremo pa pri odgovornem uredniku glede prestopa §-a 21. tisk. zak. nikakor priznati.

kaz. zak. „kriv“ t. j. da se ne more kaznovati, ako se upravičeno sklicuje na razloge navedene v §-u 2. k. z.

Kakor vsak delikt, sestojata torej tudi prestopki v smislu §-a 21. tisk. zak. iz subjektivnega in objektivnega momenta, a subjektivni moment je kakor tudi pri mnogih drugih deliktih kaz. zakona posebno pri tem prestopku z objektivnim tako tesno spojen, da se niti ločiti ne moreta, kajti branitev vsprejetve popravka v objektivnem oziru se ne more misliti brez istodobnega hudobnega namena.

Da je to mnenje pravo, so nam najboljši dokaz praktični slučajji. Iz vseh do sedaj ponatisnjenih slučajev o prestopku po §-u 21. tisk. zak.¹⁾ ni niti iz jednega razvidno, da bi se bil sploh kakšen odgovorni urednik skliceval na subjektivni moment. Ti slučajji nam pričajo marveč, da se vsakokrat govori le o „stvarnosti“²⁾ popravka.

Liszt je navedel dva drastična slučajja, kedaj naj bi se oprostil odgovorni urednik kazni zaradi pomankanja subjektivnega momenta. Prvič,³⁾ ako je mislil, da je njegova branitev opravičena, drugič, ako se je zaradi tega protivil popravek vsprejeti, ker je bil neresničen.⁴⁾

Gledé na uže povedano se menda lahko vzdržimo vsake opazke o navedenih slučajjih, kajti čitatelj bode sam izprevidel, da bi bilo oproščenje odgovornega urednika v navedenih slučajjih nemogoče in da je Lisztovo mnenje z ozirom na §-a 3. in 233. k. z. le plod njegovega optimističnega načela za tiskovno prostost.

Ako bi bilo Lisztovo mnenje pravo, potem smelo trdimo, da so vsi zakonomi predpisi iluzorični, kajti zaradi prestopka po §-u 21. tisk. zak. bi se ne smel in ne mogel več kaznovati nobeden odgovorni urednik. —

¹⁾ Isto velja tudi za slučaje obravnavane v zadnjem desetletji pri c. k. okr. z. m. d. sodišči v Ljubljani.

²⁾ Stvaren je pa popravek, kedar odgovarja v objektivnem oziru zahtevku §-a 19. tisk. zak.

³⁾ Str. 184.: „Auch die irrthümliche Annahme, zur Verweigerung der Aufnahme berechtigt zu sein, schliesst die Bestrafung aus.“

⁴⁾ Str. 185.: „Die Ueberzeugung des Redacteurs von der Wahrheit der ursprünglichen Mittheilung und von der Unwahrheit der „Berichtigung“ berechtigt denselben nicht zur Weigerung der Aufnahme, wengleich seine bona fides ihn auch hier von der Strafe befreien kann.“

Navedeno mnenje gledé na „bona“ in „mala fides“ odgovornega urednika podpirajo tudi razsodbe najvišjega sodišča.¹⁾

Vendar pa moramo še omeniti, da se „stante concluso“ principijelno zlagamo z Lisztovim²⁾ mnenjem, da je po besedilu ša-21. tisk. zak. mogoče, da se obsodi odgovorni urednik, oprostivši ga kazni, le v vsprejem popravka. —

Prestopek po §-u 21. tisk. zak. kaznovati je z globo 20 do 200 gld. Razun kazni izreči mora sodnik na tožiteljev predlog, da je obtoženec dolžan na način, kakor je naveden v §-u 19. tisk. zak. vsprejeti popravek. „Tudi ima sodišče ukreniti, da se ustavi tiskovina do spolnitve te dolžnosti.“³⁾

Mi bi proti temu mnenju še navedli, da če se sploh nobeden človek ne sme izgovarjati z nevednostjo zakonov, se more kaj enacega trditi o odgovornem uredniku. Ako je urednik prevzel veleodgovorni in važni posel, mora tudi poznati dotična zakonova določila in se ne more nahajati gledé nevednosti teh sploh nikoli v „bona fides“.

¹⁾ Sodišče v Zadru razsodilo je z razsodbo z dne 27. novembra 1882, da bi se bil moral odgovorni urednik tudi ne gledé na druge razloge oprostiti, ker se je nahajal v „bona fides“. Najvišje sodišče je z razsodbo z dne 27. aprila 1883, št. 2048 razveljavilo navedeno razsodbo ter ne gledé na „bona fides“ razsodilo, da je bila obtoženčeva branitev nedvomno neosnovana in da je „branitev le takrat nekazniva, ako ni neosnovana.“ (Novakova zbirka št. 542.).

²⁾ Str. 184.: Nach der Formulirung des § 21 St. G. ist die Anordnung der Aufnahme der Berichtigung ohne Verhängung der Geldstrafe unzweifelhaft möglich. Isto tako na str. 319.: Die Verfügung der Einstellung der Druckschrift ist von einem Verschulden des Redakteurs unabhängig. — Opomniti pa moramo, da velja to priznanje le za slučaj, ako ni uže ugasnila v konkretnem slučaju „pravica do popravka“ potom zastaranja. — „Frühwald“ na str. 268. smatra izraz „neosnovana branitev“, kakor se razvidi iz njegovih primerov, tudi le v „objektivnem“ smislu.

³⁾ Ukrenitev, da se ustavi tiskovina, vrši se potom varnostnega oblastva. Sodišče pošlje mu namreč takoj prepis razsodbe s tem, da naj za slučaj, ako bi se obsojenec ne odzval razsodbi, ukrene potrebno. Da se ustavi tiskovina, je torej izvršilno sredstvo v področji varnostnega oblastva, s kojim nima sodišče ničesar več opraviti. Da se list ustavi, ni torej treba več nikakega predloga. Pač pa bi moral za slučaj, ako bi hotel tožitelj po razsodbi odpustiti obsojencu — kakor smo uže navedli, je to v njegovi moči — vsprejem popravka, še za časa (predno se ima izdati druga številka) to naznaniti sodišču, dočim bi varnostno oblastvo list ustavilo. — Ako se odgovorni urednik vkljub temu, da je slišal razsodbo in da je vedel, kaj ga čaka, ni odzval, pripisati mora nasledke lastnej krivdi. —

Vzklic, ki se je vložil proti razsodbi gledé krivde in kazni, nima nikake odloživne moči gledé izreka o dolžnosti vsprejema popravka.

Isto tako je izključena po smislu §-a 481. k. p. r. proti uradnemu izreku, da se ustavi tiskovina do izpolnitve z razsodbo naložene dolžnosti, vsaka posebna pritožba.

Kakor je razvidno iz besedice „tudi“ ima sodišče uradoma kot „accessorium“ razsodbe potrebno ukreniti, da se obtoženec brezpogojno odzove naloženi mu dolžnosti. — Sicer zahteva pa tudi uže ugled sodišča, da se izvrši po njem, v imenu zakonodavca izrečena razsodba.

Ako se obtoženec oprosti, sme popravljalatelj izpustiti iz popravka ona nestvarna mesta, zaradi kojih se je odgovorni urednik glasom razsodbe osnovano branil vsprejeti popravek¹⁾ ter tako popravljeni popravek zopet doposlati odgovornemu uredniku. Če se brani le-ta vsprejeti vnovič poslani mu popravek, ga popravljalatelj zopet lahko toži zaradi prestopka po §-u 21. tisk. zak.

Dr. H. Stepančič.

¹⁾ „Es ist nicht Sache des Richters, die Berichtigung zu formuliren; weder dem Redakteur, noch dem Richter steht das Recht zu, etwas an dem Artikel zu ändern oder wegzulassen.“ Razsodba najvišjega sodišča z dne 16. januvarija 1872, št. 305. Napačna je torej opazka uredništva „allg. Gerichtszeitung“ št. 5. de 1885: „Lässt der Redakteur weg, was ihn unzweifelhaft selbst zur gänzlichen Verweigerung der Aufnahme berechtigen würde, so kann die Aufnahme des übrigen ihn sicher nicht einer Gefahr aussetzen, der er durch die völlige Verweigerung entgangen wäre.“ — Ako bi se bil branil, bila bi njegova branitev osnovana, tako pa je zakrivil prestopke po §-u 22. tisk. zak. —

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Priti ad videndum jurare je dolžnost stranke. — Sodnik ex offo ne more zahtevati, da stori prisežnik pri določenem naroku prisego, ako je nasprotnik izostal.

V računski pravdi Marije O. proti Ivanu B. imela bi storiti vsled razsodbe okrajnega sodišča na V-i tožiteljica nekaj glavnih priseg.

Pri naroku, odrejenim za priseganje, dne 14. februarja l. 1893. oglasil se je poleg tožiteljice za toženca c. kr. notar na V-i, kot substitut toženčevega odvetnika, ter je predložil nekaj listin tožiteljici z opombo, da se bode temeljem teh spisov proti nji vložila ovadba radi krive prisege, če bi se upala res priseči.

Po vpogledu prosila je tožiteljica za prenos prisežnega naroka, češ, da jej ni možno danes priseči, ker jej je treba še posvetovati se s svojim zastopnikom.

Ker se je nasprotnik prenosu protivil, zavrnila se je tožiteljica prošnja, in ker se je tožiteljica v zopetnemu pozivu sodnikovemu, naj stori prisego, odstranila, rekoč, da pri današnjem naroku ne priseže, izdalo je sodišču v rešilo dotičnega zapisnika odlok z dne 14. februarja 1893, št. 839, v kojem se je naznanilo strankama, da se je s sodnim sklepom tožiteljica prošnja za prenos prisežnega naroka zavrnila in da ona vkljub temu ni hotela priseči.

Proti temu odloku vložila je tožiteljica rekurz.

Više dež. sod. v Gradci ugodilo je njenemu rekurzu z odločbo z dne 15. sušca 1893, št. 2786 in naročilo, da se naj odredi vnovič narok za priseganje.

Razlogi:

V računski, pismeni pravdi propisano je zastopstvo po odvetnikih in sicer vsekako tudi gledé intervencije pri narokih.

Zato substitucija po neodvetniku, notarju, zakonito ni bila dopustna, in njegovim izjavam storjenim za toženca torej ne gre nikakšne pravne veljave, seosebno ker notar do takšnih izjav, kakršnih je podal pri naroku, niti ni bil izrecno specijelno v predloženem pismu toženčevega odvetnika pooblaščen. Toženca je bilo torej smatrati nena v z o č i m pri prisežnem naroku. V smislu § a 13. zakona z dne 16. majnika 1874, št. 69. drž. zak. ugoditi bilo je zato zahtevi tožiteljice kot jedine navzoče stranke brezpogojno, ker bi sodišče le takrat, ako bi se prisežničin nasprotnik osebno ali po zakonitem zastopniku oglasil in se protivil prenosu, imelo povod soditi o upravičenosti zahteve in razmotrivati vprašanje, da-li so vzroki, s kojimi je prisežnica podpirala svojo prošnjo, dovolj tehtni ali ne. Tudi ni utemeljenega pomisleka proti prenosu, — radi tega se je moralo prenosni prošnji ustreči.

Proti tej odločbi vložil je toženec revizijski rekurz. Poudarjal je v njem, da ima sicer stranka zakonito pravico priti ad videndum

jurare svojega nasprotnika, nikakor pa ne dolžnosti. § 13. zakona z dne 16. majnika 1874, št. 69. drž. zak. tukaj nima mesta, ker ima izrecno pred očmi le razpravne naroke. Narok za priseganje pa gotovo ni razpravni narok; priseganje je dokazovanje, sodnik je ex offo upravičen, oziroma zavezan, da se dopuščeno in odrejeno dokazovanje tudi izvrši, predlogov pravnih strank čakati mu tukaj ni treba. Prvi sodnik postopal je torej, — če se tudi smatra toženca nenavzočim — povsem pravilno, če je pozval — brez nasprotnikovega predloga — tožiteljico-prisežnico na priseganje in zavrnil njeno prošnjo, katera že radi tega ni bila utemeljena, ker ni uvidevati, čemu bi se naj še posvetovala s svojim zastopnikom, ko je vendar imela priseči o lastnih dejanjih, in je torej gotovo le ona in jedino ona najbolje v stanu presoditi, ali jej oziraje se na predložene listine kaže priseči ali ne. Posebnega predloga sodniku pa tudi zategadelj ni bilo treba, ker so nasledki za slučaj, da se ne stori prisega ob določenem naroku, že izrečeni v razsodbi, in ker zato sodniku ničesar drugega ni več izreči, nego le konstatovati, da li se je prisega storila ali ne.

Najvišje sodišče zavrnilo je z odločbo z dne 27. junija 1893, št. 6963. revizijski rekurz in potrdilo samo opiraje se na višje sodne razloge odločbo II. instancije.

Dr. Ž.

b) Pravno sredstvo pritožbe ničnosti proti razsodbi proglašenej v malotnem postopanju dopustno je v smislu §-a 78. št. 2. zakona z dne 27. aprila 1873, št. 66. drž. zak. tudi radi krajevne nepristojnosti malotnega sodišča.

(Iz knjige judikatov c. kr. najvišjega sodišča št. 125: pleniss. sklep z dne 24. maja l. 1893, št. 4365.)

C. kr. pravosodnemu ministerstvu naznanila sta se dve odločbi višjega sodišča, s katerimi sta se zavrnila v dveh malotnih pravnih pritožbi ničnosti, vloženi proti razsodbama okrajnega sodišča radi krajevne nepristojnosti, češ, da je ničnostni razlog §-a 78. odst. 2. zakona z dne 27. aprila 1873, št. 66. drž. zak. utemeljen samo takrat, kadar je sodišče nepristojno iz določeb, navedenih v §-u 1. do 7. tega zakona, če je torej iz razlogov navedenih v teh določbah stvarno, ne pa če je samo krajevno nepristojno. Ker je to vprašanje principijelne važnosti, prosilo je c. kr. pravosodno

ministerstvo c. kr. najvišje sodišče, naj mu naznani, je-li in kako bi o tem predmetu razsodilo meritorično.

V smislu §-ov 16. in sl. ces. patenta z dne 7. avgusta 1850, št. 325. drž. zak. ukrenilo je najvišje sodišče v najpopolnšem senatu, da se vpiše v knjigo judikatov zgoraj navedeni pravni stavek iz naslednjih razlogov:

Z zakonom z dne 27. aprila 1873, št. 66. drž. zak. se ni odstranilo pravno načelo izraženo v ces. patentu z dne 26. novembra 1852, št. 251. drž. zak., da se namreč nikdo ne sme proti svojej volji odtegniti svojemu rednemu sodniku, in ravno tako se tudi ni prenaradilo določilo §-a 13., da se morajo namreč redno vse tožbe vložiti pri onem okrajnem sodišči, v čegar okoliši ima toženec za časa, ko se tožba vloži, svoje redno bivališče. V §-ih 1. do 7. mal. post. naštetih so samo slučajji, v katerih je malotno sodišče pristojno, oziraje se na pravdni predmet. Ti paragrafi določujejo samo stvarno pristojnost. Vprašanje pa, katero malotno sodišče je pristojno, da razpravlja in razsojuje o kakej pravnej zadevi z ozirom na toženčevo osebo, razsoditi je po splošnih določilih pr. sod. obl., kakor je to tudi določeno v §-u 3. odst. 2. gledé trgovskih zadev. Sicer se pa tudi določilo §-a 78. št. 2. ne more razlagati utesnujoče, ker se poudarja v razlogih, ki so pri tem mestu zakona navedeni v poročilu, da velja načelo, naj se proti razsodbam proglašanim v malotnem postopanju ne sme apelovati, le takrat, če je sodnik razsodil pod pogoji in opiraje se na načela, ki veljajo za malotno postopanje, katerega pogoja pa ni, ako malotni sodnik ni bil kompetenten. Pri tem se pa ne dela razločka med stvarno in krajevno pristojnostjo. Poudarjati se mora konečno tudi še, da ni mogel imeti zakonodavec namena, da bi še bolj omejil pravna sredstva, katerih je v malotnem postopanju uže tako malo.

c) Zanimiva razsodba gledé obsega služnosti kolovoza.

Z razsodbo z dne 18. septembra 1892, št. 15082 je m. d. okrajno sodišče v C. v skrajšanem postopanju Frančiške A. proti Mariji J. razsodilo:

Toženka Marija J. pripoznati mora, da sta parceli št. 144/I, travnik, in 43/I, stavišče, d. o. O. lastnina tožiteljice; za naprej ne

sme več ljudem, ki ne opravljajo za njeno hišo potrebnih voženj, odpirati ograje, ki visi čez kolovoz na tožiteljčini parceli št. 144/I, ker bi jo sicer zadela globa, ki bi se določila od sodišča za vsak slučaj.

Razlogi.

Tožiteljica zahteva, naj prizna toženka Marija J., da sta parceli št. 144/I in 43/I d. o. O. lastnina tožiteljice, in da toženka za naprej ne sme več ograje, ki visi čez kolovoz na parceli št. 144/I, odpirati ljudem, ki ne opravljajo za njeno hišo potrebnih voženj. Toženka prizna, da sta parceli št. 144/I in 43/I d. o. O. tožiteljčina lastnina in pravi, da ni dolžna tega še posebej priznati, ker tega nikoli ni tajila. Toženka se pa upira zahtevi, da bi ne smela drugim ljudem odpirati ograje, ter trdi, da ima za svoje zemljišče in za svojo hišo vozno pravico po prepirnem kolovozu, da morajo vsled tega to pravico imeti tudi tisti ljudje, ki zahajajo z vozom ali peš k nji — torej tudi tujci, ki vozijo k njeni gostilni. Ta ugovor pa ni utemeljen, kajti služnost kolovoza obsega le pravico z eno ali z več vpregami voziti, ne pa tudi pravico na vozovih druge ljudi puščati k sebi. (§ 492. obč. drž. zak.).

Da bi bili toženka in njeni predniki priposestvovali služnost kolovoza za goste, ki zahajajo v njeno gostilno, toženka ni dokazala in tudi ne more dokazati, kajti vsled izpovedeb več prič pričela se je gostilna pri hiši št. 26. še le po smrti J. V., ki je umrl 25. novembra 1865. l., torej še ne more biti dovršeno priposestvanje (§ 1470. obč. drž. zak.). Tožbena zahteva v smislu §-a 484. obč. drž. zak., da naj toženka ne razširja svoje pravice, utemeljena je z ozirom na določila §-ov 484. in 915. obč. drž. zak., kajti poravnava z dne 23. marca 1889. l., s katero je dovolil tožiteljčini prednik Jože A. po prepirnem kolovozu vse vožnje, ki so potrebne za hišo št. 26., ne more se razlagati tako, da so tudi vožnje gostov v gostilno za hišo potrebne. Toženka pa sama priznava, da je včasih odprla ograjo, ako se je pripeljal kdo k njeni hiši, ter da je rekla tožiteljici, da ima vsak cesto, kdor pride k nji pit. Tožbeni zahtevi se mora torej ugoditi.

Na apelacijo toženke je višje deželno sodišče v G., z razsodbo z dne 16. novembra 1892, št. 9705 predručilo razsodbo prve instance in zavrnilo tožbeno zahtevo.

Razlogi.

Ako hoče tožiteljica v tej pravdi zmagati, dokazati mora v smislu §-a 523. obč. drž. zak., da si je lastila toženka služnost na njeni stvari. Tožiteljčina lastninska pravica gledé prepirnih parcel se ni zanikala, torej tudi ni prepirna. Ker tožiteljica priznava, da ima toženka vsled sodnijske poravnave, torej vsled pogodbe, pravico voziti po prepirnih parcelah, mogla bi toženka le prekoračiti obseg svoje pravice. Pri presojevanji obsega te pravice je pa v prvi vrsti odločilna vsebina dotične pogodbe. To pogodbo (sodnijsko poravnavo z dne 23. marcija 1889. l.) sklenil je tožiteljčini prednik in mož Jože A. s prednico toženke v posesti, namreč z Marijo V.; tožiteljica priznava izrecno to pogodbo tudi za se kot obvezno. V tej pogodbi dovoljuje Jože A. po danes prepirnem kolovozu vse vožnje, ki so za hišo št. 26. potrebne. Poravnava priznava s temi besedami očitvidno individuvalne potrebe in razmere te hiše, oziroma njenih lastnikov kot merilo za obseg vozne pravice. Kakor sledi iz izpovedeb mnogih prič, izvršuje se v istini v hiši št. 26. že dolgo časa in sicer že od leta 1865. ali 1866. gostilničarski obrt. Ker se je le-ta izvrševal uže tudi takrat, ko se je sklenila omenjena poravnava, gotovo Jože A. ni dovolil prepirnega kolovoza samo za vožnje, ki se opravljajo v korist gospodarstva, marveč tudi za one vožnje, ki so z izvrševanjem gostilničarskega obrta v zvezi, dovolil je torej tudi, da se gostje po prepirnem kolovozu vozijo v gostilno. Vsaj se na ta način ni dogovorilo niti kaj nenavadnega, niti kaj takega, kar se ne bi strinjalo z bistvom take služnosti v smislu dotičnih določil občnega državlanskega zakonika. § 484. obč. drž. zak. pravi v obče, da sme posestnik gospodujočega zemljišča svojo pravico izvrševati, kakor se mu ljubi; § 492. obč. drž. zak. pa določuje, da je s služnostjo kolovoza združena pravica, voziti z eno ali več vpregami. Dalje pravi ta §, da obsega služnost steze tudi pravico, druge ljudi puščati k sebi. Iz tega se da sklepati, da obsega služnost kolovoza tudi pravico, druge ljudi na vozovih puščati k sebi, posebno, ako to opravičujejo individuvalne lastnosti in namen gospodujočega zemljišča. Toženka priznava in tudi priče to potrjujejo, da so prepirni kolovoz rabili gostje, ki so se v gostilno vozili. Reči se pa ne more, da bi bila toženka prekoračila obseg svoje pravice, ali si lastila kako novo služnost. Da bi bila toženka tudi drugim ljudem, ki niso obiskovali

njene gostilne, dovoljevala po prepirnem kolovozu voziti, ni dokazano. Brez pomena je trditev, da je mož toženke ljudem prigovarjal, naj po prepirnem kolovozu vozijo, ker tožiteljica niti sama ne trdi, da je to storil po naročilu toženke, ali da je toženka v to privolila. Sicer se pa tudi gostilničarju ne more braniti, da bi ne smel komu prigovarjati, naj pride v njegovo gostilno in pri tem rabi kolovoz, ki drži k tej gostilni. Tožbena zahteva morala se je torej zavrniti.

Najvišje sodišče je z razsodbo z dne 8. februarja 1893 št. 1141 potrdilo razsodbo druge instance iz sledečih

razlogov:

§ 492. obč. drž. zak. določuje izrecno, da obsega služnost steze tudi pravico, druge ljudi puščati k sebi; gledé služnosti kolovoza pa manjka ta dostavek. Radi tega je vselej in tudi v današnjem slučaju »quaestio facti,« ali je tožiteljčini prednik prednici toženke tudi dovolil, da smejo po prepirnem kolovozu gostje voziti h gostilni, ako je dovolil vse vožnje, ki so za hišo št. 26. potrebne. Pri tem se je treba ozirati na občna načela §-a 484. obč. drž. zak. o služnostih. Obseg kake služnosti mora se razlagati iz njenega pojma in namena. Namen služnosti kolovoza ni samo osebni užitek, marveč gospodarstveni dobiček gospodujočega zemljišča (§ 473. obč. drž. zak.). Dalje je treba sledeče preudariti. Po pričah je dokazano, da se je hiša toženke št. 26. postavila pred 30 leti, in da se je vse za stavbo potrebno gradivo privažalo po prepirnem kolovozu. Tudi pozneje so se vse vožnje, ki so bile za to hišo potrebne, opravljale le po primernem kolovozu. Že blizu 27 let je v hiši št. 26. gostilna, ves ta čas so se gostje, ki so zahajali v gostilno tod vozili, kar so morali tožiteljica in njeni predniki gotovo videti, ker drži cesta mimo tožiteljčine hiše. Tožiteljčin prednik Jože A. sklenil je s prednico toženke, ko ga je ta tožila zavoljo motenja v posesti kolovoza, poravnavo z dne 23. marcija 1889. l. in privolil, da se ograja, s katero je bil prepirni kolovoz zaprt, zopet odpre, ter takrat dovolil vse za hišo št. 26. potrebne vožnje, in obljubil, da kolovoza nikdar ne bode več zaprl. Dobro obiskovanje gostilne v hiši št. 26. je gotovo na gospodarsko korist gospodujočega posestva toženke. Posestniki služečega tožiteljčinega posestva nikdar niso imeli pravice, prepovedati rabe prepirnega kolovoza za gotove vožnje k hiši št. 26. ali pa od te hiše. Ako

se vse to uvaža, reči se mora, da je toženka, vštevši posest svojih prednikov za svoje posestvo s hišo št. 26. priposestvovala služnost kolovoza gledé vseh voženj s pravico vred, da se smejo tudi gostje po prepirnem kolovozu voziti k njeni gostilni. Da bi bila toženka odpirala ograjo drugim ljudem, ki niso vozili na korist gospodujočega zemljišča, tožiteljica ni dokazala. Ker torej tožbena zahteva ni utemeljena, morala se je potrditi razsodba višjega deželnega sodišča.

Dr. Hrašovec.

d) Prisežniku prisoditi je vsekako tudi troške intervencije njegovega odvetnika pri prisežnem naroku.

V pravdi Franceta S. iz Škofje Loke proti Ivani V. od ravno tam radi 166 gld. 05 kr. ugodilo je okrajno sodišče v Škofji Loki tožbenemu zahtevku, ako tožitelj stori prisego, katero mu je toženka vrnila uže med pravdo. Ker je bilo prisežno besedilo v prvosodni razsodbi napačno izraženo, ugodilo je višje deželno sodišče v Gradcu tožiteljevi apelaciji ter prenaredilo besedilo.

Pri naroku, ki se je določil za priseganje, bil je navzoč tudi tožiteljev zastopnik ter zaznamoval troške svoje intervencije, da se odmerijo. Okrajno sodišče v Škofji Loki prisodilo je na to z odlokom z dne 14. marcija 1893, št. 1365 tožitelju tudi troške intervencije njegovega zastopnika pri prisežnem naroku.

Višje deželno sodišče v Gradcu ugodilo je pa rekurzu toženke, katera se je pritožila proti temu, da so se tožitelju prisodili tudi navedeni troški, z odločbo z dne 19. aprila 1893, št. 4190 uvažujé, da intervencija tožiteljevega zastopnika pri prisežnem naroku ni bila potrebna z ozirom na vsebino prisežnega besedila in se torej ti troški ne morejo naložiti v smislu §-a 25. zak. z dne 16. maja 1874, št. 69. drž. zak. nasprotniku v povračilo in izločilo te troške.

Proti tej odločbi vložil je tožitelj revizijski rekurz ter v njem poudarjal: V smislu §-a 9. sum. post. ima vsaka pravdna stranka pravico, poslužiti se odvetnika, čegar naloga ni samo zastopstvo stranke pri pravnih govorih in pismenih vlogah, ampak tudi, da sploh svetuje stranki in sicer posebno pri narokih. To razvidi se iz besedila §-a 9. sum. post., po katerem imajo stranke sploh pravico, da se pri pravljanji poslužujejo odvetnika, ne da bi sled-

njega omejeval na zastopstvo v ožjem pomenu ali celo na intervencijo jedino pri razpravah. To načelo velja splošno, in torej ima stranka pravico poslužiti se odvetnika tudi v slučajih, kjer ne zahteva zakon, da zastopa stranko odvetnik. Nasprotnik, ki propade, povrniti mora vsekako tudi te troške. Sicer velewa § 24. zak. z dne 16. maja 1874, št. 69. drž. zak. sodniku, da odmeri in prisodi samo »potrebne« troške. Vendar mu to določilo ne da pravice sploh razsojevati, ali je bilo potrebno ali ne, da je stranka poslužila se odvetnika pri kakem pravnem činu, ker bi to nasprotovalo navedenemu splošnemu načelu in bi se moralo dosledno tudi vprašati, jeli sploh potrebno, da se poslužujejo stranke v skrajšanem in malotnem postopanju odvetnikove pomoči. Drugi odstavek §-a 24. zak. z dne 16. maja 1874, št. 69. drž. zak. ne sme se torej tolmačiti tako, da naj sodnik presojuje, je-li bilo potrebno, da je zastopal stranko odvetnik, temveč je-li bil pravní čin potreben ali ne, in v koliko so troški za potrebne pravne čine primerni. Ko nečno poudarjalo se je tudi v revizijskem rekurzu, da je bila intervencija zastopnikova potrebna v tem slučaju, ker se je prenaradilo prisežno besedilo vsled tožiteljeve apelacije in je bilo torej bati se, da bode toženec pri prisežnem naroku ugovarjal prenaradenemu besedilu.

Najvišje sodišče ugodilo je z odločbo z dne 14. junija 1893, št. 6805 tožiteljevemu revizijskemu rekurzu, predrušačilo višjesodno odločbo in obnovilo odlok prvega sodišča ter prisodilo tožitelju tudi troške revizijskega rekursa in sicer uvažuje, da intervencija tožiteljevega zastopnika pri prisežnem naroku z ozirom na to, da se je prisežno besedilo prenaradilo vsled tožiteljeve apelacije in se je torej smelo pričakovati, da bode nasprotnica kaj ugovarjala, ni bila odveč in nepotreben pravní čin in uvažuje tudi, da je imel tožitelj sploh pravico poslužiti se pri prisežnem naroku pravne pomoči svojega odvetnika.

Kazensko pravo.

K razlagi §-a 199. lit a) kaz. zak. — Reservatio mentalis?

Deželno sodišče Ljubljansko oprostilo je z razsodbo z dne 29. marcija 1893, št. 3127 Janeza F. temeljem §-a 259. št. 3. k. pr. r. obtožbe hudodelstva goljufije po §-ih 197., 199. lit. a) in 200. kaz. zak. iz sledečih razlogov :

Po lastnem priznanji in prečitanem prisežnem zapisniku dokazano je, da je obtoženec Janez F. v pravdi ml. Mine J. proti njemu radi priznanja očetstva dne 3. februarja 1893. l. pri okrajnem sodišči v Radoljci prisegel: »da, kolikor ve in pomni, ni res, da bi se bil dne 4. decembra 1891. l. telesno združil z Nežo J.« Ta prisega obsega dvoje okolščin: telesno združenje z Nežo J., in čas, kdaj se je zgodilo združenje. Čas telesnega združenja naveden je določno na dan 4. decembra 1891. l. in tožiteljica opira le na združenje tega dne svojo zahtevo proti Janezu F., naj prizna očetstvo. To časovno določilo je važen del prisege, in kdor more zanikati to določbo, priseči sme vso prisego zanikavno. Dočim obtoženec po smislu omenjene prisege odločno taji, da bi se bil telesno združil z Nežo J. dne 4. decembra 1891. l., potrdila je to Neža J. pod prisego pri glavni razpravi. Ti izpovedbi si torej nasprotujeta in preudarjati je, katera je verjetnejša. Obtoženec priznal je pri glavni razpravi, da se je l. 1885. večkrat telesno združil z Nežo J. ter je glasom pogodbe z dne 20. julija 1887, št. 3328 tudi prevzel očetovske dolžnosti napram otroku, ki je bil sad tega občevanja. Priznal je tudi radovoljno pri glavni razpravi, da se je telesno združil z Nežo J. dne 24. decembra 1891. l., torej oziraje se na porod dne 17. avgusta 1892. l. v kritičnem času. Kakor je priznal torej pred leti očetstvo, priznal je tudi to pot dejanje, vsled katerega je v smislu §-a 163. obč. drž. zak. smatrati očetom dne 17. avgusta 1892. l. rojene ml. Mine J., ni pa razvideti, zakaj zanikuje telesno združenje dne 4. decembra 1891. l., ko vendar prizna, da se je telesno združil z Nežo J. dne 24. decembra 1891. l., kar ga jednako obvezuje. Neža J. je pa v svojih izpovedbah nekoliko omahljiva, ker trdi enkrat, da jej je obtoženec hotel nekaj dati, češ, naj odpravi plod, drugič, da jo je svaril obtoženec, naj ne dela preveč, da se ne ponesreči porod. Sploh govori Neža J. mnogo in ne pretehta svojih besedij ter se je morala celo odpraviti pri glavni razpravi iz razpravne dvorane. Sodišče torej njene izpovedi, da se je obtoženec res združil z njo dne 4. decembra 1891. l., ni moglo smatrati tako določno, da bi se prepričalo, da je obtoženčeva prisega kriva.

Proti tej razsodbi oglasilo je državno pravdnštvo pritožbo ničnosti opiraje se na razlog §-a 281. k. pr. r., ker se je po njegovem mnenji prelomil zakon in posebno določilo §-a 199. lit. a) kaz. zak., ter poudarjalo v njej:

Dokazano je: 1. da se je bil tožil Janez F. temeljem §-a 163. obč. drž. zak. radi očetstva dne 17. avgusta 1892. l. od Neže J. rojenega otroka Mine J. ter da sega kritičen čas v dobo od 17. oktobra 1891. l. do 17. februvarija 1892. l.; 2. da obtoženec v pravdi ni samo zanikal, da bi se bil telesno združil z Nežo J. dne 4. decembra 1891. l., temveč tudi, da bi se bil sploh združil z njo v kritični dobi, vsled česar se je razsodilo na glavno prisego o tem določnem dejanji, katero je tožiteljica trdila; 3. da je obtoženec pri prisežnem naroku zanikavno prisegel o združenji z Nežo J. dne 4. decembra 1891. l. in 4. da je priznal pri glavni razpravi, da se sicer z nezakonsko materjo ni združil dne 4. decembra 1891. l., pač pa dne 24. decembra 1891. l. — Sodišče oprostilo je obtoženca, ker ni verjelo trditvi Neže J., da se je združil z njo dne 4. decembra 1891. l., in ker je menilo, da je obtoženec smel priseči naloženo mu prisego, če tudi se je združil z Nežo J. sicer v kritičnem času, ne pa ravno dne 4. decembra 1891. l. To uvaževanje sodišča je pa pravopomotno. V pravdi radi očetstva odločiti bilo je o vprašanji, je-li se je obtoženec telesno združil z Nežo J. v kritičnem času v smislu §-a 163 obč. drž. zak., katera doba sega v tem slučaju od 17. oktobra 1891. l. do 17. februvarija 1892. l. Procesualni sodnik rešiti je hotel s pripuščeno prisego le-to zanikano vprašanje. Če je vsprejel v prisežno besedilo v soglasji s tožbeno trditvijo določni dan, prisege le dobro izrazil ni, toda brezdvomno je bilo za obe stranki, da je njen namen, dokazati telesno združenje v kritičnem času. Ako bi namreč bil obtoženec priznal v pravdi, da se je telesno združil z Nežo J. dne 24. decembra 1891. l., bi se gotovo ne bil dopustil dokaz z glavno prisego. Trditev, da se je obtoženec telesno združil z Nežo J. dne 4. decembra 1891. l., ne hrani v sebi v zvezi s tožbeno zahtevo samo trditve, da se je združil z njo dne 4. decembra 1891. l., ampak tudi zanikano in odločilno okolščino, da se je telesno združenje izvršilo sploh v kritični dobi. Naloženo prisego smel bi torej obtoženec samo priseči, ako bi obe trditvi ne bili resnični. Ker pa prizna, da se je združil z nezakonsko materjo v kritičnem času, vidi se, da je prisegel s pridržkom in zanikal tudi navedeno bistveno in odločilno okolščino. Te okolščine bi pa ne bil smel zanikati, ker mu je bilo dobro znano, da taji s tem za pravdo važno in resnično dejanje in povzroči, da se je odbila tožbena zahteva, čeravno je utemeljena v

zakonu. Upoštevati se torej ne sme samo besedilo prisege, ampak tudi njen pomen in namen, kateri je združil sodnik ž njim, posebno ker ima veljati načelo §-a 3. zakona z dne 3. maja 1868, št. 33. drž. zak., da se mora priseči v smislu sodišča, torej brez pridržka in brez dvoumnosti.

Najvišje kot kasacijsko sodišče zavrglo je z razsodbo z dne 17. maja 1893, št. 5549 v tajni seji takoj ničnostno pritožbo iz letih razlogov:

Kakor zatrjuje ničnostna pritožba upravičeno, priseči se mora glasom §-a 3. zakona z dne 3. maja 1868, št. 33. drž. zak. v smislu sodišča. Naloga kazenskega sodnika, kateri ima soditi o obtožbi radi krive prisege, je v slehernem slučaju, ugotoviti pomen prisege, v katerem se mora priseči po mnenji sodnika, ki je prisego dopustil. V tem slučaju gre pa sploh le za vprašanje, kako je razlagati prisego, za kar so merodajne civilne razprave in razlogi civilne rzsodbe, ne pa za pravno stvar samo. Kar je smatral kazenski sodnik podlago svoje rzsodbe, sme se torej v smislu §-a 281. k. pr. r. izpodbijati le takrat, če se trdi, da se je kazenski sodnik pravno zmotil pri razlaganju prisežne vsebine. V tem slučaju izreklo je sodišče, da zadeva prisega jedino le telesno združenje dne 4. decembra 1891. l., ne pa tudi telesnega združenja obtoženca z Nežo J. sploh v dobi, označeni v §-u 163. obč. drž. zak. Če poudarja ničnostna pritožba temu nasproti, naj se razlaga prisega tako, da se obtoženec ni telesno združil z Nežo J. sploh v kritičnem času, razlaga državno pravdnštvo pomen prisege drugače, kakor sodišče, trdeč, da se je slednje pravno zmotilo. Državno pravdnštvo ne izpodbija torej kazenske rzsodbe iz njenih razlogov, marveč v nasprotji z določili §-ov 258. in 288. št. 3. k. pr. r. na podlagi bistveno drugačnega dejanskega položaja. Vsekako ravnala bi bila tožiteljica Neža J. previdneje, ako bi bila opirala tožbeno zahtevo mesto na jedno samo telesno združenje, sploh na telesno združenje tekom kritičnega časa v smislu §-a 163. obč. drž. zak. Dokazano je pa, da tega ni storila. Prisežno besedilo glasi se torej ravno tako, kakor trditev tožbe. Prezirati se pa tudi ne sme, da se iz rzsodbenih razlogov izprevidi jasno, da je obtoženec prisegel, misleč, da gre v tem slučaju le za to, da zanika telesno združitve dne 4. decembra 1891. l. Uže to samo upravičevalo bi oproščenje obtoženčeve tudi v slučaju, da bi se moglo pritrditi navedbam državnega pravdnštva o objektivnem pomenu prisežnega besedila.

Književna poročila.

Allgemeines Gesetzbuch über Vermögen für das Fürstenthum Montenegro.

In die deutsche Sprache übertragen und mit einer Einleitung versehen von Adal. Shek, Obergerichtsrath bei dem Obergerichte für Bosnien und die Herzegovina in Sarajevo. — Berlin. 1893. — Heymann. — LXXIV in 192 str.

Malo zakonov vzbudilo je v inozemstvu toliko zanimanja in si pridobilo v kratkem času toliko mejnarodne literature, kakor: „Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru“ z dne 25. marca 1888. l. Vzrok temu iskati nam je deloma v zanimivih šegah in pravnih razmerah črnogorskega naroda, kateremu se more primerjati jedino le še škotsko „highlanders“, deloma pa v res izvrstni in povsem narodni obliki tega zakonika, ki je — kakor znano — delo našega dubrovaškega rojaka, slovečega pravnika dr. Baltazara Bogišić-a. Tudi naš list bavi se je posebno v V. letniku s tem epohalnim delom, kateri more, kakor se je izrazilo v pravniskem društvu berlinskem, služiti Nemcem pri izdelovanji njihovega občnega državlanskega zakonika v marsičem v izglede. — Danes seznaniti pa moremo č. naše čitatelje s nemškim prevodom črnogorskega zakonika, prirejenim po gosp. sodnemu nadsvetniku Sheku, ki se odlikuje ne samo po v vsakem oziru dovršeni prestavi temveč posebno po 74 strani broječem uvodu, ki nas poučuje v tesni, toda jedrnatih obliki o pravni zgodovini kneževine črnogorske in zakonika ter tudi o pravnih uredbah plemstva, bratstva, kuče in zadruga oziroma inokosne. Posebno zanimivo in poučljivo je poglavje o kuči, zadrugi itd., ker razpravlja g. pisatelj tu ne samo razmere črnogorske, temveč se ozira tudi na staro vojaško granico, hrvaške in slavonske zakone ter na kraljevino srbsko. Strani V. do XII. odmerjene so občnim razmeram kneževine, potem pride razprava o zakonu vladike Petra I. Svetega (str. XIII.—XVII.) in zakoniku Danijela I. iz leta 1855. (str. XVII.—XXV.). Na to sledi zgodovina današnjega črnogorskega zakonika, in sicer se razpravlja, kako je zakonik nastal (str. XXVI.—XXX.), razpravljajo se osnovna načela (str. XXX. do XXXII.) in omejitve vsebine (str. XXXII.—XX XV.). To omejitev vsebine in njene vzroke omenili smo že v V. letniku na str. 93. našega lista. Pisatelj govori potem o zakonskem in običajnem pravu (str. XXXV. do XXXVIII.) ter o razdelitvi in sestavi gradiva (str. XXXVIII.—XLI.). Velevažna za nas, ki doslej še nimamo popolnoma utrjene pravne terminologije, je poglavje o „terminologiji in jeziku“. Bogišić imel je težko nalogo: sestaviti zakonik tako, da bode naroden ter umljiv pri prostemu ljudstvu in neukim sodnikom. Pri tem ustvariti si je moral mnogo izrazov, katerih narod doslej ni poznal. G. Shek predočuje nam velike težave in način, kako jih je premagal g. Bogišić in podrobno popisuje metodo, katero je pri tem imel Bogišić, njeno inkarnacijo ter pojasni vse s primerljivi. Konečno (str. LII.—LXXV.) popisuje g. prelagaatelj, kakor smo že začetkoma omenili, nekatere jugoslovanske pravne uredbe. Na str. LXXII.—LXXIV. dodan je pregled dosedanje literature prevedenega zakonika.

Ta prevod razlikuje se od francoskega prevoda: „Code général des biens pour la Principauté de Monténégro de 1888, kateri smo naznanili v 3. številu tega letnika, posebno v tem, da je vsebina uvoda bogatejša in obširnejša ter da nas seznanja temeljito z zgodovino črnogorskega zakonodajstva in s posebnimi pravnimi razmerami in šegami črnogorskega naroda. To doseči seveda bilo je le mogoče pravniku, ki je svoje stroke popolnoma vešč in ki ima bistro oko za življenje naroda, kakor ravno g. prelagatelj. Priverjeni smo, da bode prevod in njegov uvod mnogo pripomogel, da se razširja znanje črnogorskega zakonika. Ker bode vsak čitatelj našel v tem prevodu mnogo zanimivega, priporočamo ga kar najbolje Dr. S.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. avgusta 1893.

— (Iz kronike društva „Pravnika“.) V odborovi seji dne 11. t. m. poročal je g. dr. Babnik o sedanjem stanju terminološkega dela. Posvetovalo se je tudi o društvenem izletu, ki se priredi, kakor se je poročalo uže zadnjič letos na Bled na dan 3. septembra t. l. Z ukrepom, da se priredi letošnji društveni izlet na Bled upa odbor ustreči vsestranski želji, ker društvo prvič izleti na Gorenjsko, ter se nadeja, da bode udeležba tem mnogobrojnejša, ker je železnična zveza z vsemi kraji zelo ugodna in ker bode odbor kar najbolj mogoče skrbel za udobnosti udeležnikov. Vsak član blagovoli naj pa v svojem krogu skrbeti, da bode udeležba res mnogobrojna. Vabilo odborovo na izlet priobčujemo na drugem mestu našega lista. Opozarjamo pa na to, da bode opoludne skupni obed v hotelu „Lujizina kopel“ in da mora odbor radi naročila vedeti najkasneje do dne 28. t. m. število udeležencev. Čast. gg. člani blagovolijo naj torej najkasneje do tega dne naznaniti svoj prihod društvenemu tajniku dr. M. Pircu v Ljubljani. Na veselo svidenje torej v raji slovenskem!

— (Osobne vesti.) Imenovani so: sodni pristav Anton Klobučar v Ptuiju okr. sodnikom v Trebnjem, sodni pristav Makso pl. Langer v Novem mestu okr. sodnikom v Radečah, sodni pristav Tomaž Cajnkar v Laškem trgu okrajnim sodnikom v Sevnici, sodni pristav dr. Viktor Wagner okrajnim sodnikom v Gornjem Gradu, avskultant Andrej Jeglič sodnim pristavom v Tolminu; policijskim ravnateljem v Trstu dosedanji policijski vodja v Tridentu Josip Tschernko; pol. višji komisar J. Budni pol. svetnikom, pol. kom. K. Frenner višjim komisarjem in pol. koncipista F. Ziegler in A. Dolzani pol. komisarjema; finančnima komisarjema na Štajerskem finančna koncipista Fr. Mikula in Jos. Zoufal, finančnimi koncipisti konceptni praktikanti Ad. Bažant, A. Löffelmann in S. Stadler. — Premeščena sta: okrajni sodnik v Sevnici Karol Martinak v Brežice; notar na Vranskem Anton Svetina v Gornji Grad. — Upokojena sta: policijski ravnatelj v Trstu dv. svetnik K. Pichler in policijski svetnik Karol Pelzl.

Pregled pravosodstva.

106. Tudi pričevanje matere more biti v slučajih §-a 158. obč. drž. zak. dokazilo, sicer ne samostojno, pač pa v zvezi z drugimi.

R. z dne 19. aprila 1893, št. 4574. J. Bl. št. 28. ex 1893.

107. Ni povoda omejiti določbo §-a 469. obč. drž. zak. na slučaj prostovoljno dovoljene nadzastavne pravice. Ta določba velja temveč tudi, kadar se je pridobila nadzastavna pravica potom izvršila.

R. z dne 13. junija 1893, št. 7007. J. Bl. št. 30. ex 1873.

108. Fiducijar nima za svojo osebo nobene pravice do zneska, za kateri se pomnoži substitucijsko premoženje.

O. z dne 25. aprila 1893, št. 4862. J. M. 921.

109. Poravnava, da se bode dala častna izjava proti temu, da se umakne kazenska tožba radi razžaljenja časti, more biti povod civilni pravdi, da se doseže podpis dotične listine. (§-i 1380., 1384., 919. in 1052. obč. drž. zak.).

R. z dne 21. junija 1893, št. 6743. G. Z. št. 31. ex 93.

110. Imejitelj menice nima pravice izbrisati indosatarja polnega indosamenta ter tako ustvariti „bianco-giro“.

P. r. z dne 14. marcija 1893, št. 3097. G. Z. št. 30. ex 1893.

111. Pravilno napravljena menica zadostuje za postopanje v smislu §-a 63. konk. r. tudi, če se je izpodbijal obstoj tirjatve.

R. z dne 21. marcija 1893, št. 3456. J. M. 900. G. Z. št. 31. ex 1893.

112. Tožbe radi napovedbe zapuščinskega premoženja in manifestacijske prisega vložiti morajo se v smislu §-a 37. pr. s. obl. pri zapuščinskem sodišči. — (Dvorni dekr. z dne 20. junija 1845, št. 893. z. j. z. §-a 38. in 39. pr. r. obl. z dne 18. junija 1850, št. 237. drž. zak. in § 37. pr. s. obl. z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak.).

R. z dne 10. maja 1893, št. 5485. G. Z. št. 31. ex 1893.

113. Ni dovoljeno, predložiti lastne trgovske knjige s prošnjo, naj se pregledajo in konstatuje, da so pravilno in redno pisane. Čl. 34. trg. zak. govori le o dokazni moči teh knjig. Čl. 37. l. c. določuje predložitev nasprotnikovih knjig; čl. 38. ibid. uporabljati je pa le v zvezi s §-om 125. obč. sod. r.

O. z dne 3. maja 1893, št. 5071. J. M. 916. G. Z. št. 32. ex 1893.

114. Finančna prokuratura zastopati mora v pravih okrajni šolski svet. (M. u. z dne 14. julija 1872, št. 119. drž. zak.).

O. z dne 5. aprila 1893, št. 4023. G. Z. št. 32. ex 1893.

115. Revna mati, ki zahteva alimentacijo od polnoletne hčere, nastopiti mora pravdno pot. Obravnava v smislu ces. pat. z dne 9. avgusta 1854, št. 208. drž. zak. tu ni dopustna.

O. z dne 24. januvarija 1893, št. 823. J. Bl. št. 31. ex 1893.

116. Vprašanje, če je upravičen solastnik zahtevati oskrbnika za solastnino, dognati da se le potom pravde in ne v izvanprepirnem postopanju. (§ 836. obč. drž. zak.).

O. z dne 31. januarja 1893, št. 1158. G. Z. št. 30. ex 1893.

117. Troški izbrisne pobotnice o tirjativni vknjiženi z izvršilno zastavno pravico niso del izvršilnih troškov ter se ne smejo prisoditi iz skupila.

O. z dne 10. maja 1893, št. 5353. J. Bl. št. 32. ex 1893.

118. Upnik, čegar tirjatev je vknjižena nerazdelno pri več zemljiščih, zahtevati sme sicer, da se pokrije iz skupila jednega zemljišča, ne pa da se mu tirjatev prisodi tudi iz skupila za drugo zemljišče, če se je uže pokrila iz skupila prvega zemljišča (§ 37. konk. r.).

O. z dne 10. maja 1893, št. 5244. G. Z. št. 30. ex 1893.

119. Za kaznivo dejanje, katero je pričel inozemec v inozemstvu, pa nadaljeval ali dovršil v Avstriji, ni merodajen § 39. k. z.

R. z dne 25. februarja 1893, št. 15139. G. Z. št. 29. ex 1893.

120. Prisvojitev denarja, kateri se je izročil na živinskem semnju s prošnjo, naj se drži v roki toliko časa, da našteje lastnik drugo svoto, znači se tatvino in ne poneverjenjem.

R. z dne 14. aprila 1893, št. 2346. G. Z. št. 32. ex 1893.

121. Zopetna raba uže rabljenih kolekov kaznuje se po kazenskem zakonu, če je združena s po njem prepovedanem ravnanjem. (§ 17. ukaza fin. min. z dne 28. marcija 1854, št. 70. drž. zak. in u. fin. min. z dne 8. julija 1859, št. 126. drž. zak.). Izbris uradnega pečata (§ 6. u. fin. min. z dne 28. marcija 1854) od koleka uže jedenkrat rabljenega za izpolnitev dolžnosti kolekovanja ni ponarejenje v smislu §-a 199. lit. d) k. z., ampak uničenje po javni naredbi vpeljanega zaznamovanja. To uničenje ne more se pa subsumovati pod navedeno zakonsko določbo.

R. z dne 17. marcija 1893, št. 496. J. M. 919.

122. Zastaranje velja tudi, če je obtoženec dovršil po dejanji, radi katerega se je obtožil, drugo kaznivo toda tudi uže zastarano dejanje (§-a 229. lit. d) in 531. lit. c) k. z.).

R. z dne 18. aprila 1893, št. 4625. J. M. 920.

123. Ako ima sodnik, predno je zaslišal stranko, opravičeni sum, da je kazensko-pravno udeležena kaznivega dejanja, o katerem mora izpovedati, zaslišati jo mora kot obdolženca in ne kot pričo.

R. z dne 4. marcija 1893, št. 15353. G. Z. št. 30. ex 1893.

Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

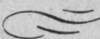
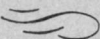
Uredništvo je v Ljubljani, št. 5 v Gospodski ulici; upravništvo pa na Križevniškem trgu št. 7.

Vabilo.

Odbor društva „Pravnika“ v Ljubljani vabi vse častite gg. člane in prijatelje društva na

 izlet

ki se priredi **v nedeljo, dne 3. septembra t. l. na**

 Bled.

Udeležniki odpeljejo se dne 3. septembra t. l. ob 7. uri 6 min. zjutraj z južnega kolodvora Ljubljanskega v Lesce, kamor dospó ob 8. uri 53 min., od koder odrinejo na Bled.

Opoludne bode skupen obed v hotelu „Lujizina kopel“.

Radi potrebnega naročila vozov in obeda oglasiti naj blagovolijo udeležniki svoj prihod najkasneje do **dne 28. avgusta t. l.** društvenemu tajniku **dru. M. Pircu** v Ljubljani.

Ker izleti društvo prvič na divno Gorenjsko, vabi k prav mnogobrojni udeležbi

odbor.

V Ljubljani, 15. avgusta 1893.

Naznanilo.

Zbirka obrazcev za slovensko uradovanje pri sodiščih. I. Obrazci k občnemu sodnemu redu I. zvezek.

Ta knjiga, katera se dobiva v „**Narodni tiskarni**“ in pri g. **A. Zagorjanu** velja 1 gld. 40 kr., po pošti sprejeta pa 1 gld. 50 kr.

Kazensko-pravdni red

z dne 23. maja 1873 šte. 119 državnega zakonika
z dodanim

zvršitvenim propisom

in

drugimi zakoni in ukazi kazenski
postopek zadevajočimi.

I. natis. Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani.
Natisnila in založila „Národna Tiskarna“.

 Dobiti je v „**Národni Tiskarni**“ v Ljubljani.
Cena elegantno vezani knjigi za člane društva „Pravnik“ je
2 gld. 50 kr., za nečlane 2 gld. 80 kr., s pošto 15 kr. več.